

ALAŞEHİR KONGRESİ'NDE BİR BELEDİYE BAŞKANI: GALİP BEY

Doç. Dr. Nurettin GÜLMEZ

Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü

Meltem ÖNDER

Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Tarih Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

ÖZ

1. Dünya Savaşı'nda mağlup olan Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de koşulları çok ağır olan Mondros Mütarekesi'ni imzalamak zorunda kalmıştı. Bu antlaşma hükümleri ile Anadolu'yu işgal için uygun fırsatı yakalayan Avrupalı devletler, bu düşüncenin ilk uygulamasını 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal ederek gerçekleştirmişlerdi. Böylece Batı Anadolu'da Yunanlılarca başlatılan işgaller iç bölgelere doğru üç koldan devam etmiş ve 25 Mayıs 1919'da Manisa işgal edilmiştir.

Manisa'nın işgalinin ardından sıra diğer Batı Anadolu kentlerine gelmiş ve bunlardan biri olan Alaşehir, düşman ilerleyişine dur diyebilmek için gereken çabayı, 16-25 Ağustos 1919 tarihleri arasında düzenlediği kongre ile göstermiştir. Kuva-yı Milliye'nin örgütlenmesine sağladığı yararlar ile dikkat çeken ve temeli 26 Temmuz 1919'da Balıkesir Harekâtı Milliye Kongresi'ne dayanan Alaşehir Kongresi'ne, Alaşehir delegesi olarak Belediye Reisi Galip Bey, Ethem Beyzade Ömer Bey (Kongre Kâtibi), Mütevellizade Akif, Cevdet, Nazmi, Hacı Ali Beyler ve Kuva-yı Milliye Kumandanı Hüseyin Paşazade Mustafa Bey (Kongre Reisi Vekili) katılmıştır.

Bu makalenin konusunu oluşturan Alaşehir Belediye Reisi Galip Bey, Mütevellizade Akif Bey ile birlikte Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurarak Alaşehir ve yöresindeki Milli Mücadele hareketinin oluşumuna katkı sağlamıştır. Ayrıca kendisi Alaşehir'deki Kuva-yı Milliye faaliyetlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralları belirlemek için toplanan talimatname hazırlama komisyonu üyesi olarak da önemli hizmetlerde bulunmuştur.

Dolayısıyla bu makale ile öncelikle Galip Bey'in kısaca hayat hikâyesine değinilecek; ardından kendisinin Alaşehir Kongresi sürecindeki faaliyetleri açıklanarak kongreye etkisi değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Galip Bey, Alaşehir, Alaşehir Kongresi, Kuva-yı Milliye, Milli Mücadele*

THE MAYOR AT THE ALAŞEHİR CONGRESS, GALİP BEY

ABSTRACT

Defeated in World War I, the Ottoman Empire was forced to sign the Armistice of Mondros which had severe conditions. With the provisions of this treaty, the European States had a good opportunity to invade Anatolia and the first application of this idea came on May 15, 1919 with the invasion of İzmir. Thus, the occupations which started in Western Anatolia by Greeks continued into the inner regions from three different routes and Manisa was occupied on May 25, 1919.

After the occupation of Manisa, Alaşehir was invaded. To stop the advance of the enemy, just like other Anatolian towns, Alaşehir showed her patriotic efforts organizing the congress that was held on 16 to 25 August 1919. Galip Bey (the Mayor of Alaşehir), Ethem Beyzade Omer (the Secretary of the Congress), Mutevellizade Akif, Cevdet, Nazmi, Hacı Ali Bey and the Commander of the Kuva-yı Milliye Hüseyin Paşazade Mustafa Bey (Vice President of the Congress) participated in Alaşehir Congress which was preceded by the Balıkesir Congress held on July 26, 1919. The congress provided the basis for a the foundation of Kuva-yı Milliye (the National Forces, para-military local resistance groups).

The subject of this article, Galip Bey was the Mayor of Alaşehir and he established the Society of the National Defence of the Rights of Alaşehir along with Mutevellizade Akif Bey. Galip Bey also contributed to the formation of the National Struggle Movement in Alaşehir and its surroundings. He has also rendered important services as a member of the commission who wrote the rules of Kuva-yı Milliye activities in Alaşehir.

Therefore; in this article, first of all, Galip Bey's life story will be mentioned briefly, and then his activities that affected the Alaşehir Congress will be evaluated.

Keywords: *Galip Bey, Alaşehir, Alaşehir Congress, National Forces (para-militar local resistance), National Struggle*

Giriş

Manisa, Mondros Mütarekesi günlerinde Aydın Vilayeti'ne bağlı Saruhan Sancağı'nın merkez kazasıydı. Saruhan Sancağı'nın, Manisa merkez kazası dışında Akhisar, Alaşehir, Demirci, Eşme, Gördes, Kırkağaç, Kula, Salihli, Soma ve Turgutlu olmak üzere on tane kazası daha mevcuttu (Yurt Ansiklopedisi, 1981: 5542).

Saruhan Sancağı'nın Manisa merkez kazası dışında kalan bu kazalardan biri olan Alaşehir, Yunanlıların 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgali ve ardından yerli Rumların da yardımıyla Batı Anadolu'da katliama başlamalarından büyük bir endişe duymuştur (Dünden Bugüne Alaşehir, 1985: 39). Dolayısıyla yaşanan bu felaketlerin önüne geçmek için Alaşehir ahalisinden bir grup insan, alınacak tedbirleri konuşmak üzere önce Hacı İskender'in Kahvesi'nde ve ardından Yıldırım Camii'nde toplanmıştır. Buna karşılık, içinde memur ve jandarmadan bazı kişilerin de bulunduğu bir grup insanın ise Uşak'a kaçtığı görülmüştür (Gülmez, 2009: 31-92). Kaçanlarla ilgili olarak dönemin Alaşehir Kaymakamı Bezmi Nusret Kaygusuz, harp bitkinliği yaşayan insanlar içinde ruhen zayıf olanların büyük bir telaşa kapıldıklarını, memurlardan ve bilhassa jandarma

bölüğünden Uşak'a kaçanların sayısının arttığını, hatta kendi jandarma neferinin bile habersizce Eşme'ye kaçtığını belirtmiş ve bu duruma engel olmak için kaçan memurların azledileceğini ifade eden bildirimler astırmıştır (Tekeli-İlkin, 1989: 86). Kaçışların önünü kesmek için 21 Mayıs 1919'da şehrin ileri gelenlerinin katılımıyla kaymakamlıkta bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya katılanlar içerisinde "Kadı Mehmet Münif Efendi, Müftü, Belediye Reisi Galip Bey, Mahkeme Reisi Ali Rıza, Müdde-i Umumi Muavini Lebip, Jandarma Bölük Kumandanı Cemil, Polis Komiseri Salih, Askerlik Şubesi Başkanı Binbaşı Muhtar, Hükümet Tabibi Necati, eşraftan Mütevellizade Akif, Ethem Beyzade Ömer, Hüseyin Paşazade Mustafa, Kuşakçızade Raşit, Hacı Musazade Eyüp ve Hasağasızade Ömer" vardır (Kaygusuz, 2002: 161). Toplantının sonunda düşmana karşı direniş kararı alınmıştır. Böyle bir kararın alınıp uygulanmasında ise, toplantıya katılanlardan üç kişinin etkisi daha fazla olmuştur. Bu üç isim: Alaşehir Kuva-yı Milliye Kumandanı Hüseyinpaşazade Mustafa Bey, Kaymakam Bezmi Nusret Bey ve Belediye Reisi Binbaşızade Galip Beydir (Gülmez, 2010: 36).

Dolayısıyla Alaşehir'de Milli Mücadele ruhunun oluşumunda Mütevellizade Akif Bey ile beraber Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurarak katkı sağlayan Galip Bey, bu hizmetleri ile Alaşehirlilerin sesi olmuştur. Ayrıca kendisi Alaşehir Kongresi sürecinde kasabadaki delegelerin ihtiyaçlarının karşılanması için maddi ve manevi yönden büyük yararlılıklar göstermiştir. Pek çok devlet büyüğünün Alaşehir'i ziyaretinde ev sahipliği yaparak da, yöre insanının misafirperverliğini ortaya koymuştur (Konukçu, 2000: 59). Kısacası bütün bu yönleri ile Galip Bey, Milli Mücadele sürecinde Alaşehir'de düşman işgaline karşı bir direniş bilincinin oluşturulmasına hizmet etmiş ve vatanperverliğini ispatlamıştır.

Galip Bey¹ (Alakant²)

Kesin doğum tarihi bilinmemekle birlikte muhtemelen 1880'li yıllarda Necip Ağa'nın dört çocuğundan biri olarak dünyaya gelen Galip Bey, aslen Alaşehirlidir. Dedelerinden birinin orduda binbaşı rütbesinde olmasından kaynaklanan "Binbaşızade" lakabı ile tanınan Galip Bey'in tahsil durumu konusundaki bilgilerimiz yeterli olmasa da, kendisinin Milli Mücadele

¹ Bu bölümdeki bilgiler Galip Bey'in torunu Galip Şahyar ile 23.05.2013 tarihinde Alaşehir'de yapılan görüşme sonucu elde edilmiştir.

² Galip Bey'in soyadı kimi kaynaklarda "Alakent" kimi kaynaklarda "Alakant" olarak geçmektedir. Bu farklılık konusunda Galip Bey'in torunu Galip Şahyar, 23.05.2013 tarihinde Alaşehir'de gerçekleştirdiğimiz görüşmede şunları söylemiştir: "*Soyadı Kanunu çıktığında ailem, "Alaşehir" manası taşıdığı için "Alakent" soyadını almak istemiş. Bu maksatla amcam Muammer Bey, kendisi o sırada Fransa'da bulunduğu babama bir mektup yazarak Nüfus Memurluğu'ndan "Alakent" soyadını alması talimatını vermiş. Babam memurluğa gittiğinde kayıtlarda bu soyadının başka aile tarafından alındığını görünce daha vurgulu olan "Alakant" soyadını almış.*"

yıllarındaki hizmetleri düşünülduğünde iyi yetişmiş bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Üç kez evlilik geçiren Galip Bey'in Hafize Hanımla olan ilk evliliğinden 1904 yılında Yunus Muammer Alakant³ dünyaya gelmiştir. İkinci evliliğini Firdevs Hanımla yapan Galip Bey'in Hafize ve Hayrünisa adlarında iki kızı olur. Son evliliğini ise Alaşehir Kongresi Başkan Vekili ve Kuva-yı Milliye Kumandanı Mustafa Bey'in kız kardeşi olan Nadiye Hanımla yapmıştır. Bu evlilikten ise Pertev ve Orhan adlarında iki evladı olmuştur. Küçük yaşta önce kardeşi Pertev'i ardından anne ve babasını kaybeden Orhan Bey daha sonradan dayısı Mustafa Bey tarafından evlatlık alınmıştır. Dolayısıyla Galip Bey ile Mustafa Bey arasındaki bu ailevi bağ, iki arkadaşın Milli Mücadele yıllarındaki dostluğunu güçlendiren önemli bir etken olmuştur. Özellikle Mustafa Bey'in Salihli Bozdağ Cephesi Gönüllü Birlikleri Kumandanı olduğu süreçteki etkinliği, Çerkez Ethem tarafından kendi otoritesine karşı bir güç olarak algılanınca, ikisi arasında bir anlaşmazlık belirmiştir. Bu durum karşısında Galip Bey, cesurane bir tavırla arkadaşı Mustafa Bey'i desteklemiştir (Gülmez, 2010: 70; Konukçu, 2009: 59–60). Alaşehir'in işgalinden sonra, her ikisi de esir alınarak Yunanistan'a gönderilmişlerdir. Yunanistan'da geçirdikleri yaklaşık bir senelik esaret günlerinde de, yakınlıkları kuvvetlenmiştir.

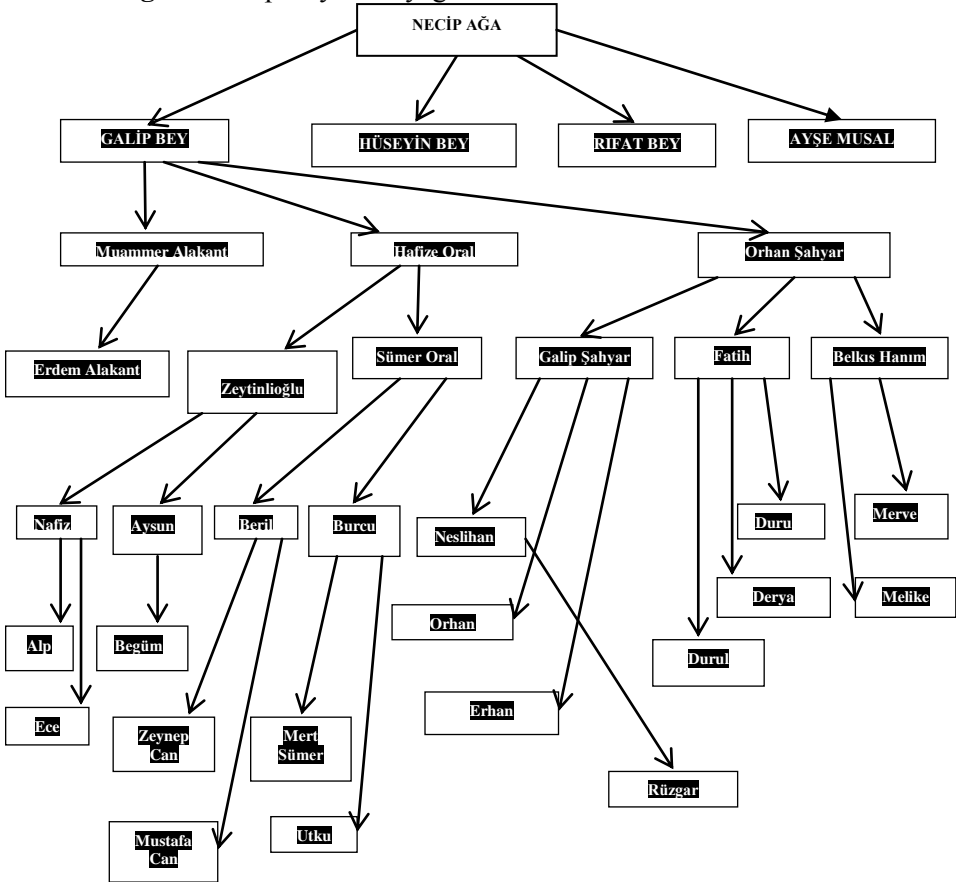
Galip Bey'in Milli Mücadele yıllarında Mustafa Bey dışında desteğini esirgemediği bir diğer önemli kişi ise, Alaşehir Kaymakamı Bezmi Nusret Bey'dir. Galip Bey, belediye reisi olarak Alaşehir Kaymakamı Bezmi Bey'i ilk ziyaret edenlerden biri olmuştur. Bu ziyarette Kaymakam Bezmi Bey, Galip Bey'den halkın sokaklarda yürümesini kolaylaştırmak için icap eden yerlere birer gaz lambası koydurulması ve hükümet konağına da bir Türk bayrağı astırılması ricasında bulunmuştur. Bu istek karşısında Galip Bey'in gözleri dolmuştur. Şaşkınlık yaşayan Bezmi Bey bunun üzerine Galip Bey'e hüzünlenmesinin nedenini sormuş ve şu cevabı almıştır: “*Şimdiye kadar hükümet konağında bir Türk bayrağı dalgalanmamıştır da ondan. Hâlbuki icap ederse biz bunu ibrişimden de yaparız.*” (Kaygusuz, 2002: 155–156).

İşte bu tavrı ile milli hissiyatının yüksekliğini ortaya koyan Galip Bey, Alaşehir'de düşman işgaline karşı yaratılmak istenen direniş ruhunun hazırlayıcılarından biri olmuştur. Mütevellizade Akif Bey ile birlikte Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurmaları da düşüncelerindeki kararlılığın

³ Yunus Muammer Alakant, İstanbul ve Paris Hukuk Fakültesi'ni bitirip Danıştay 2.Sınıf Mülazımı, Tekirdağ Cumhuriyet Savcı Yardımcısı, Ankara Sulh Hâkimi, İktisat Vekâleti Türk Ofis Reisliği Roportörü ve Başkan Yardımcısı, Mersin Türk Ofis Müdürü, Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi Müşaviri ve Dış Ticaret Dairesi Bükreş ve Brüksel Ticaret Ataşesi, İzmir Bölgesi Ticaret Müdürü, Ticaret Vekâleti Harp Ekonomisi Müşaviri görevlerinde bulunmuş ve VIII. Dönem Manisa Milletvekilliği yapmıştır. Bkz. TBMM Albümü (1920–2010), C.I, s.489. Ayrıca kendisi eski Maliye, Sosyal Güvenlik Bakanı ve Manisa Milletvekillerinden Sümer Oral'ın dayısıdır. Bkz. TBMM Albümü (1920–2010), C.2, s.1070.

önemli bir göstergesidir. Ancak ne yazık ki Milli Mücadele yıllarında yaptığı bu vatanperver hizmetleri ile Alaşehir halkının sesi olan Galip Bey, genç yaşta verem hastalığına yakalanmıştır. Bilhassa Yunanistan'daki esaret hayatı, onun hayata erken veda etmesine yol açmış olabilir. Kendisi 1922⁴ yılında İzmir'de vefat etmiştir.

Belge-1: Galip Bey'in Soyağacı⁵

⁴ Galip Bey'in ölüm tarihi ve mezarının yeri kesin olarak bilinmemektedir. Torunu Galip Şahyar, ölüm tarihine ilişkin en yakın zamanın 1922 ile 1924 yılları arasında olduğunu belirtmiştir. Mezarının yeri konusunda ise kendisinin İzmir'de defnedildiğini; çünkü dedelerine Kurtuluş Savaşı sonrası dönemde hükümet tarafından İzmir Alsancak'ta bir daire verildiğini; ancak mezarının kesin olarak nerede olduğunun tespit edilemediğini ifade etmiştir.

⁵ Bu belge 23.05.2013 tarihinde Galip Bey'in torunu Galip Şahyar ile Alaşehir'de yapılan görüşmede elde edilmiştir.

Alaşehir Kongresi Sürecinde Galip Bey'in Faaliyetleri

Batı Anadolu'da toplanmış olan kongrelerin hiç şüphesiz en önemlisi, 16–25 Ağustos 1919'da Alaşehir'de yapılmış olanıdır (Tansel, 1978: 60). Çünkü Alaşehir Kongresi, kendisinden önce Batı Anadolu'da toplanan diğer kongrelere nazaran çok sayıda Kuva-yı Milliye merkezini bir araya getirmiş ve aldığı kararlar ile bu merkezleri örgütlemiştir (Albayrak, 1998: 39).

16 Ağustos 1919'da başlayıp 25 Ağustos 1919 tarihinde sona eren Alaşehir Kongresi'nin temeli, 26 Temmuz 1919'da toplanan Balıkesir Harekât-ı Milliye Kongresi'ne dayanmaktadır (Gülcan, 2007: 287). Balıkesir Kongresi'nin karar ve faaliyetlerini yaymak, her iki bölgedeki teşkilatı derleyip toplayarak düşmanı mümkün mertebe bir çember içine almak maksadıyla oluşturulan Alaşehir Kongresi, bu özelliği ile Batı Anadolu'daki kuvvetlerin içinde bulunduğu düzensizliğin ortadan kaldırılmasına zemin hazırlamıştır (İlgürel, 1999: 119).

Balıkesir Kongresi'nin yönlendiriciliği ve Alaşehir'deki direnişçilerin işbirliği sonucu kongre, öğleden sonra saat 15.00'de eşrafından Halil Hüseyin Paşazade Mustafa Bey'in evinin salonunda açılmıştır (Atalay-Karakuyu, 2001: 172). Kongre üyelerini, Alaşehir ileri gelenleriyle civar şehir ve kazaların temsilcileri ve Aydın'dan Bandırma'ya kadar bütün cephelerin Redd-i İlhak Heyetleri delegeleri⁶ oluşturmuştur. Toplantıya katılanlar kırk dört kişiden ibaretti (Bayar, 1972: 2506–2507). Alaşehir ise kongrede, yedi murahhas ile temsil edilmiştir (Konukçu, 2009: 58).

Tablo 1: Alaşehir Kongresi'ne Alaşehir'den katılan yedi murahhas.⁷

ALAŞEHİR KONGRESİ'NE KATILANLAR			
ALAŞEHİR	Açılıştaki Bulunan	Kapanıştaki Bulunan	
1. Belediye Reisi Galip Bey	×	×	
2. Ethem Beyzade Ömer Bey	×	×	Kongre Kâtibi
3. Mütevellizade Akif Bey	×	×	
4. Cevdet Bey	×	×	
5. Nazmi Bey	×	×	
6. Hacı Ali Bey	×	×	
7. Kuva-yı Milliye Kumandanı Hüseyin Paşazade Mustafa Bey	×	×	Kongre Reisi Vekili 21.8.1919'da Bozdağ'a gitti.

⁶ Kongreye katılan kişiler için bkz. İstiklal Harbi Gazetesi, 18 Ağustos 1919.

⁷ Tekeli-İlkin, a.g.e., s.186.

Alaşehir Kongresi'nde Alaşehir'i temsil eden yedi murahhastan biri olan Belediye Reisi Galip Bey, hem kongre toplantılarına katılarak, hem de Alaşehir ve yöresiyle ilgili Kuva-yı Milliye örgütlenmesine ilişkin kuralları belirleyecek talimatnameyi hazırlayan encümenin üyesi⁸ olarak, kongre sürecinde önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Bu çerçevede Galip Bey'in 22 ve 25 Ağustos günleri hariç Alaşehir Kongresi'nin on gün süren toplantılarının hemen hepsinde bulunup söz almış olması da, kendisinin bu süreçteki etkinliğini ortaya koyan önemli bir göstergedir.

Tablo 2: Galip Bey'in kongre sürecinde katıldığı toplantılardaki konuşma sayıları.⁹

Gün	İçtima	Celse	Sayı
16 Ağustos 1919 Cumartesi	1	1-3	2
17 Ağustos 1919 Pazar	1-11	1-2	2
19 Ağustos 1919 Salı	1-11	1-3	4
20 Ağustos 1919 Çarşamba	V	1	1
21 Ağustos 1919 Perşembe	VI	1-2	1
23 Ağustos 1919 Cumartesi	VIII	1-2	7
24 Ağustos 1919 Pazar	IX	1-4	2

Galip Bey'in kongre sürecindeki etkinliğini doğru tespit edebilmek için katıldığı toplantılarda beyan ettiği görüşler üzerinde de durmak gerekir. Bu doğrultuda, Alaşehir Kongresi'nin 16 Ağustos 1919 tarihli 1. toplantısının 2. oturumunda, Kongre Reisi Hacim Muhittin Bey'in genel sorunlar üzerine başka görüş belirtmek isteyen olup olmadığını sormasının ardından Galip Bey, söz alarak şunları söylemiştir:

“Celse-i ulâda izah buyurulduğu üzere mevki-i müzakereye vaz olunacak pek çok mesail vardır. Ezcümle cephelerin tanzimi, Kuva-yı Milliye ve iaşenin tanzimi... Bu mesail şubelere tefrik olursa, yani encümenler teşekkül eylese...” (Çarıklı, 1967: 125).

⁸ Talimatnameyi hazırlama encümeni üyeleri: “Kamil Efendi (Balıkesir), Galip Bey, Akif Bey ve Mustafa Bey (Alaşehir), Raşit Efendi (Kula), Yunus Efendi (Eşme), Zahid Molla (Salihli), Müftü Ethem Efendi (Demirci), Salih Vecdi Bey (Birgi). Bkz. *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yı Milliye Hatıraları (1919-1920)*, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1967, s.131.

⁹ Konukçu, a.g.e., s.74-77.

Bu ifadesinde Galip Bey, toplantının ilk oturumunda da bahsedildiği üzere görüşülmesi gereken pek çok meselenin olduğunu, bunlardan “cephe tanzimi, Kuva-yı Milliye ve iâşe düzeninin sağlanmasının” başlıca sorunlar içerisinde yer aldığını ve sorunların sınıflandırılması için encümenlerin oluşturulmasının gerektiğini belirtmiştir. Onun önerisi, Uşak temsilcisi İbrahim Bey tarafından desteklenmiştir. Salihli temsilcisi Zahid Bey ise kongrenin öncelikle, görüşeceği ana konuyu tespit etmesinin lüzumuna dikkat çekmiştir. (Konukçu, 2009: 80–81). Bunun üzerine Galip Bey tekrar söz alarak şunları söylemiştir:

-“Gerçi mevki-i müzakereye vaz olunacak mesail malum değildir. Fakat herhalde encümenlerin teşkili daha iyidir efendim.” (Çarıklı, 1967: 125).

Kongre Reisi Hacim Muhittin Bey, bu öneri karşısında şunları söylemiştir:

-“Balıkesir’deki kongrede encümenler teşkil etmedik. Nazariye itibarıyla Galip Bey’in fikrine iştirak eylerim. Ancak burada müzakere edeceğimiz mevad teayyün etmediği ve şekli nevi ne olacağı belli olmadığı için encümenin teşkilini lüzumlu addetmiyorum efendim...” (Çarıklı, 1967: 125–126).

Yukarıdaki açıklamalarda da görüldüğü üzere kongrede değinilecek sorunların tespiti ve çözümü konusunda encümenlerin oluşturulması gerektiğini vurgulayan Galip Bey’in bu düşüncesi, başlangıçta kabul edilmemiştir. Ancak kongre toplantılarının sonraki oturumlarında ele alınan konular üzerinde tartışmaların yoğunlaşması, encümen oluşturma gerekliliğini bir kez daha ortaya koymuştur. Örneğin kongrenin 17 Ağustos 1919 tarihli toplantısının birinci oturumunda “örgütlenme sorununun” çözümüne ilişkin Hacim Muhittin Bey’in yaptığı açıklamada, encümen oluşumuna dikkat çekmesi ve ardından Eşme delegesi Nazif Bey ile Salihli delegesi Zahid Molla Bey’in encümeninin teşkilini istemeleriyle oylamaya geçilmesi de, Galip Bey’in teklifindeki haklılığını göstermiştir (Konukçu, 2009: 87).

Dolayısıyla Galip Bey’in etkisi ile bu oturumun sonunda Alaşehir ve yöresi ile ilgili Kuva-yı Milliye örgütlenmesine yönelik sorunları değerlendirecek encümen belirlenmiş ve bu encümende Galip Bey, Akif Bey ve Mustafa Bey, Alaşehir’i temsilen yer almıştır (Tekeli-İlkin, 1989: 192).

Alaşehir Belediye Reisi Galip Bey’in de üyesi olduğu bu encümenin oluşturulduktan sonra yaptığı ilk iş, “*Harekât-ı Milliye Talimatnamesi*” başlıklı bir metin hazırlamak olmuştur. Hazırlanan bu talimatname, kongrenin 18 Ağustos 1919 tarihli üçüncü toplantısının birinci oturumunda sunulmuştur (Ergül, 2007: 144). Yapılan oturumda talimatnamenin tümü üzerine konuşmalar gerçekleşmiş ve bu konuşmaların odak noktasını, cephe kumandanlarının nasıl denetim altına alınacağı konusu oluşturmuştur (Tekeli-İlkin, 1989: 192). Tartışma konusu olan talimatnamenin 4. maddesi şöyledir:

“*Muntika Heyet-i Merkeziyesi, Harekât-ı Milliye için iktiza edecek mebalîği kazalara tarh ve tevzi ve cephe kumandanı celb ve tayin ve*

tebdil ve kazalar heyetleri mukarreratını murakabe ve kazalardan gelecek gönüllü efradın nevakısını ikmal ve cephelere sevki ve muntıkaya ait ve idaresine müteallik umum mevad hakkında kararları ittihaz ve mahallerine tebliğ” (Konukçu, 2009: 97). Bu maddede özellikle “*cephe komutanının celp, tayin ve tebdil*” yetkisi kısmına yönelik itirazlarla ilgili oturumda şöyle konuşmalar geçmiştir: (Çarıklı, 1967: 138–139)

Ethem Bey, (Sındırgı)

-“*Tebdil kelimesi yerine murakabe konsun efendim.*”

Müfti Efendi, (Salihli)

-“*Efendim! Talimatname pek muğlak ve muhtasar yazılmış, ifade edilemiyor. Tebdil kelimesi kalksın da murakabe konsun, belki bu kelimeden tevahhuş ediliyor.*”

Zahid Efendi, (Salihli)

-“*Efendim. Her kim bir kuvvet alırsa hasbelbeşer onu suiistimal eyler. Şahıs devam etmez, usul payidar olur. Yalnız murakabe kâfi değildir efendim, bir de tebdil kelimesi olmalıdır.*”

Reis Hacim Beyefendi,

-“*Bu makam ile Heyet-i Merkeziye arasında halledilebilir bir meseledir. Tebdil kelimesini koymaya hiç lüzum yoktur. Çünkü tebdil, yalnız heyetlerin değil, her evlad-ı vatanın hakk-ı tabiisidir.*”

Mustafa Bey, (Alaşehir)

-“*Salihli’ye bir adam taun gibi musallat olmuş, gördüm, def ettim. Ödemiş’te de aynı hal vaki idi.*”

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere sorun, Salihli cephesinden kaynaklanmaktadır (Ergül, 2007: 146). Çünkü bu bölgede Alaşehir Kongresi delegelerinden Mustafa Bey ile Çerkez Ethem arasında bir anlaşmazlık baş göstermiştir. Bu anlaşmazlığın oluşumunda, Çerkez Ethem’in cephede, Yunanlılara karşı daha önce mukavemete geçen Alaşehirli Mustafa Bey ve ona bağlı Poyraz çetelerinin gücünü kendi otoritesine karşı tehdit edici bir unsur olarak değerlendirmesinin etkisi vardır. Sonuçta, bölgeye gelerek Mustafa Bey ve adamlarını tasfiye eden Çerkez Ethem, Alaşehir ve Salihli’de kontrolü ele geçirmiştir (Aydemir, 1999: 157). Dolayısıyla komutanlar arasındaki ilişkilerin niteliği, örgütlenmenin başarıya ulaşmasını birinci derecede etkilemektedir. Bu çerçevede, Alaşehir Belediye Reisi Galip Bey’in tartışma sürecinde dile getirdiği şu düşünceleri, kendisinin komutanların denetimi konusundaki haklı endişesini ortaya koymaktadır:

-“*Asıl maksat umum kumandandır. Cephede saha-i harptaki yolsuzluktan, kumandanların etvar ve ahvalinden başkumandan mesul olmalıdır. Biz onu mesul edemezsek Salihli’de olduğu gibi birinin yaptığını diğeri bozar. İhtimal bir sürü sui istimalât baş göstermiş olur. Bunların beynindeki mesaili kim hal ve fasl edecek, kim merci olacak? Bunlar murakabe altında olmazsa hal-i harp intizamdan çıkar.*” (Konukçu, 2009: 99).

Kongre sürecinde; talimatnameyle ilgili tartışmaların odak noktasını oluşturan cephe kumandanlarının denetimi konusunda haklı bir endişeyi dile getiren Galip Bey, bu düşüncesi ile çok önemli bir noktaya parmak basmıştır.

Kongrenin gündemine gelen ve Alaşehir Belediye Başkanı Galip Bey'in beyanları ile dikkat çeken bir diğer önemli konu ise, Sivas Kongresi'ne murahhas gönderme meselesidir (Tekeli-İlkin, 1989: 207).

Doğu'da gelişmekte olan hareketi, kendileri gibi bölgesel amaçlı algılayan kongre, 4 Eylül 1919'da toplanacak olan Sivas Kongresi için delege gönderilmesini isteyen Heyet-i Temsiliye'ye cevap vermek üzere 23 Ağustos 1919 tarihinde toplanmıştır (Albayrak, 1998: 155). Kongrenin sekizinci toplantısının birinci oturumunda, bu konuda görüş beyan eden Uşak delegesi İbrahim Bey, Sındırgı delegesi Mustafa Bey ve Alaşehir delegesi Galip Bey'in ifadeleri Sivas Kongresi'ne Alaşehir Kongresi'nin bakışını göstermesi açısından önemlidir: (Çarıklı, 1967: 179–180).

İbrahim Bey, (Uşak)

–“Sivas'taki kongrenin ne gibi bir esas üzerine içtima ve ne gibi müzakerat cereyan ettiğini bilmiyorum... O da bizim gibi mahallidir. Binaenaleyh onlarla anlaşma lüzumu bendeniz için yoktur. Eğer onlar bizim bulunduğumuz vaziyete yardım ederlerse, sem'ana ve ta'na. Yok, bizim bulunduğumuz şu halin harici şeylerle iştilal ederlerse oraya murahhas göndermeye lüzum yoktur.”

Mustafa Bey, (Sındırgı)

–“Yunanistan'ın ufak bir işaretiyle bütün dünyadaki Rumlar aynı fikre tebaan idare-i kelam ediyorlar. Bizde keyfiyet tam tersine. Anadolu'nun her tarafında kongreler akdediyoruz. Birimiz diğerinin emelinden, maksadından bihaberdir.”

Galip Bey, (Alaşehir)

–“Efendim biz Sivas'a, Kongre'nin daveti üzerine bir murahhas göndermiştik, yeniden göndermeye hacet yoktur.”

Kongre temsilcilerinden biri olarak Sivas Kongresi'ne delege tayini konusunda beyan ettiği bu düşüncesi ile Galip Bey, Milli Mücadele başlarında Alaşehir Kongresi'nin Doğu'daki hareketi algılayışını yansıtmış ve önemli bir noktaya parmak basmıştır.

Yukarıdaki üç delegenin ifadelerinde de görüleceği üzere Alaşehir Kongresi, yapılan toplantının ardından Sivas Kongresi'ne delege göndermeme kararı almıştır (Ergül, 2007: 175). Galip Bey'in, daha önce Sivas'a bir delege gönderildiğinden söz etmesi ve yeni bir delege daha göndermeye gerek olmadığını belirtmesi; kongrenin başlangıçta Sivas Kongre'sinin işlevi hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığını göstermesi yönünden önem taşır. (Tekeli-İlkin, 1989: 207).

Alaşehir Kongresi'nin, Sivas Kongresi'ne delege göndermeyerek aldığı bu bağımsız tavır, daha sonradan Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal'in (Atatürk), kongreye katılanları kutlamak için Alaşehir kongre reisine bir telgraf

göndermesi ile değişmiş ve Doğu Anadolu'daki hareket ile Batı Anadolu'daki hareket arasında sıcak ilişkiler kurulmuştur (Albayrak, 1998: 155).

Mustafa Kemal Paşa'nın, 24 Ağustos 1919 tarihinde Erzurum'dan Ali Fuat Paşa vasıtasıyla Alaşehir Kongresi Başkanlığına yazdığı telgraf şöyledir: (Selek, 2004: 291).

“Alaşehir'deki toplantı bütün Doğu vilayetleri halkı üzerinde pek samimi bir tesir uyandırmaktadır. Esasen İzmir için kalbi kan ağlayan bura halkı, teşebbüse bütün ruh ve varlığı ile yardımcıdır. Hissiyatımızın adı geçen heyete duyurulmasına yüksek tavassutlarınızı rica ederim.”

Kongre toplantıları sürecinde dikkate değer bir diğer tartışma ise, ceza kanunu ve ölüm cezası üzerine yapılmıştır. 24 Ağustos 1919 tarihli dokuzuncu toplantının birinci oturumunda gündeme gelen bu konu ile ilgili delegelerin beyanları çağdaş ceza hukuku açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle ceza talimatnamesinin 3. maddesinde¹⁰ geçen idam cezası konusuna yönelik toplantıda değişik fikirler beyan edilmiştir. Salihli delegeleri Zahid Hoca ve Lütfi Efendi ile Uşak delegesi İbrahim Bey idam cezasına karşı çıkmıştır. Nazilli delegesi İlhami Bey, Kongre Reisi Hacim Muhittin Bey, Sındırgı delegesi Ethem Bey ve Alaşehir delegesi Galip Bey ise idam cezasına taraftardır. Alaşehir Belediye Başkanı Galip Bey bu konuda şunları söylemiştir: (Ergül, 2007: 157–158)

“Efendim bendeniz de maddenin ibkası taraftarıyım. Bu suretle ihanetin önüne geçilmiş olur.”

Dolayısıyla toplantıya katılan delegelerin çoğunun onayı sonucu 3. madde olduğu gibi kabul edilmiştir. Dönemin koşulları düşünüldüğünde, örgütlenme sürecinde yaşanacak sıkıntıların önüne geçebilmek için, insanlar üzerinde caydırıcı olması sebebiyle bu maddenin kabulü dikkate değerdir.

Yani 16–25 Ağustos 1919 tarihleri arasında gerçekleşen Alaşehir Kongresi, başarılı bir çalışma örneği sergilemiştir (Albayrak, 1998: 156). Ali Fuat Cebesoy, kongrenin başarısı ile ilgili şunları söylemiştir:

“Batı Anadolu'da ayrı ayrı kongreler yapmak ve ayrı ayrı idareler tesis etmek temayülü vardı. Bu ayrılığı bertaraf etmek, bilahare Sivas Kongresi ile İzmir teşkilat ve Kuvay-ı Milliyesini kolaylıkla anlaştrabilmek ve bu sayede henüz Garbi Anadolu'da tam manasıyla kurulamamış olan milli vahdetin temin noktasından Alaşehir Kongresi'nin ehemmiyeti inkâr edilemezdi.” (Cebesoy, 1953: 157).

Dolayısıyla kongre kendi bölgesinde örgütlenmek, halkı Yunan işgaline karşı koymaya çağırmak ve İstanbul Hükümeti'ne karşı çıkmak gibi pek çok

¹⁰ Adı geçen talimatnamedeki 3. madde şöyledir: *“Gerek hizmeti bedeniye ve gerekse hizmeti nakdiyeden imtinaları için kavlen ve fiilen teşvikat ve tahrikâtta bulunanlardan, istitaat-i maliyesine göre beş yüz liraya kadar cezayı nakdi alınır ve tekerrürü halinde ihanet-i vataniye ile itham ve idam olunur.”* Bkz. Enver Konukçu, *Alaşehir Kongresi (16–25 Ağustos 1919)*, AKDTY Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s.169

olumlu harekette bulunmuş ve Doğu Anadolu ile Batı Anadolu milli kuruluşlarının birleştirilmesinde rol oynamıştır (Aybars, 2000: 161). Aldığı kararlar ve kullandığı yetkiler düşünüldüğünde adeta “*bağımsız bir hükümet kurmaya yönelmiştir.*” (Tanör, 1992: 96). Alaşehir Kongresi ile ilgili olarak, Prof. Dr. Şerafettin Turan ise şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“*Alaşehir Kongresi’ni diğer kongrelerden ayıran özelliklerin başında onun Batı Anadolu’daki örgütleri ve güçleri birleştirip, gerçekten de bir Kuva-yı Milliye oluşturmaya çalışmasıdır. Bu yönüyle Sivas Kongresi’ni andırır.*” (Turan, 1985: 9).

Bu süreçte kongreye Alaşehir delegesi olarak katılan Galip Bey ise kongrenin pek çok toplantısında yer almış ve çeşitli oturumlarda dile getirdiği görüşleri ile dikkat çekmiştir. Alaşehir ve yöresi ile ilgili Kuva-yı Milliye örgütlenmesinin nasıl oluşturulacağını belirlemek için bir encümen kurulmasına öncülük etmiş ve bu encümenin bir üyesi olarak “*Harekât-ı Milliye Talimatnamesi*” hazırlanmasına katkı sağlamıştır. Bu vazifesini gerçekleştirirken kongre tartışmalarında dikkat çeken bazı konularda özellikle cephe kumandanlarının denetimi, Sivas Kongresi’ne murahhas gönderme ve ceza kanunu ile idam cezası konusunda beyan ettiği görüşleri, Alaşehir Kongresi’nin genel havasını yansıtmaya ve milli harekete bakışını göstermesi yönünden önem taşır. Kısacası, kendisi Milli Mücadele döneminde Alaşehir ve yöresinin düşmana karşı savunulması adına düzenlenen kongre sürecinde, fikri sahadaki etkin faaliyetleri ile öne çıkmış ve bir aydın olarak memleketine önemli hizmetlerde bulunmuştur.

Sonuç

Milli Mücadele yıllarının vatanperver şahsiyetinden biri olan Alaşehir Belediye Başkanı Galip Bey, kısa süreli yaşamında, bilhassa Alaşehir Kongresi sürecindeki etkinliği ile Alaşehir ve yöresinde düşman işgaline karşı bir direniş ruhunun oluşumuna hizmet etmiştir. Bu oluşumu yaratmak için önce Mütevellizade Akif Bey ile birlikte Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurmuş, ardından Alaşehir Kuva-yı Milliye Komutanı Hüseyin Paşazade Mustafa Bey ile birlikte önemli görevler üstlenmiştir. Kendisinin Alaşehir ve yöresindeki en etkin vazifesi ise 16–25 Ağustos 1919 tarihinde düzenlenen Alaşehir Kongresi sürecinde olmuştur. Kongrenin yaptığı toplantıların çeşitli oturumlarında yer alarak beyan ettiği görüşleri ile fikri sahada önemli katkılar sağlamıştır. Bu açıdan başta yöredeki işgallere karşı Kuva-yı Milliye örgütlenmesinin çerçevesini çizen encümenin kurulmasına ve ardından kongre talimatnamesinin hazırlanmasına destek olmuştur.

Kongrede sürecinde tartışma konusu olan önemli konularla ilgili ifadeleri dönemin şartları düşünüldüğünde kendisinin iyi yetişmiş bir şahsiyet olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin örgütlenmenin yapısını çizecek encümenin oluşturulması konusundaki kararlı tavrı, kongre sürecinin bir plan ve program dâhilinde şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Bu da Galip Bey’in görevlerini ne kadar önemseydiğini göstermektedir.

Alaşehir ve yöresi için Milli Mücadele bilinci yaratılmasında rol oynayan Alaşehir Kongresi'nin bir delegeşi olarak Galip Bey, kongre gündemine gelen ve tartışma konusu olan cephe kumandanlarının denetimi, Sivas Kongresi'ne delege gönderme ve ceza kanunu ile idam cezası gibi dikkat çekici konularda kritik sayılabilecek beyanlarda bulunmuştur. Özellikle Sivas Kongresi'ne delege gönderme konusundaki düşüncesi, kongrenin başlangıçta Anadolu'daki harekete bakışını göstermesi yönünden önem taşımaktadır. Yine ceza kanunu ve idam cezası konusundaki düşüncesi değerlendirildiğinde dönemin koşulları doğrultusunda caydırıcı özelliği olan bu cezaya karşı pragmatik bir anlayışı savunduğunu da söyleyebiliriz. Dolayısıyla; bütün bu yönleri ile Galip Bey, Milli Mücadele yıllarında Alaşehir halkının milli bilince ulaşmasında üstlendiği görevlerle onların sesi olmuş ve tarihsel açıdan bilhassa kongre sürecindeki hizmetleri ile öne çıkmıştır.

KAYNAKLAR

ALBAYRAK, Mustafa, (1998), *Milli Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri*, AKDİTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.

ATALAY, Cemali - KARAKUYU, Mehmet, (2001), *Medeniyetler Beşiği Alaşehir*, Peker Matbaacılık, İzmir.

AYBARS, Ergün, (2000), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Ercan Kitapevi, İzmir.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, (1999), *Tek Adam*, C.II, Simge Yayıncılık ve Dağıtım A.Ş., İstanbul.

BAYAR, Celal, (1972), *Ben De Yazdım*, C. VIII, Baha Matbaası, İstanbul.

CEBESOY, Ali Fuat, (1953), *Milli Mücadele Hatıraları*, Vatan Neşriyatı, İstanbul.

ÇARIKLI, Hacim Muhittin, (1967), *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yi Milliye Hatıraları (1919-1920)*, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Dünden Bugüne Alaşehir, (1985)

ERGÜL, Teoman, (2007), *Kurtuluş Savaşı'nda Manisa*, Kebikeç Yayınları, Ankara.

GÜLCAN, Oğuz, (2007), *Batı Anadolu'da Kuvayı Milliye'nin Oluşumu (1919-1920)*, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

GÜLMEZ, Nurettin, (2010), "Manisa ve İlçelerindeki Kuva-yi Milliyeciler", *Milli Mücadele'de Manisa ve Kuva-yi Milliye Sempozyumu (6-7 Kasım 2009)*, Manisa.

İLGÜREL, Mücteba, (1999), *Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri*, AKDİTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul.

İstiklal Harbi Gazetesi ve Akhisar'ın Kahramanı ve Şehitleri Eki, (2006), Akhisar Sağlık Eğitim Kültür Vakfı Yayınları, Akhisar.

KAYGUSUZ, Bezmi Nusret, (2002), *Bir Roman Gibi*, İzmir Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.

KONUĞU, Enver, (2000), *Alaşehir Kongresi (16–25 Ağustos 1919)*, AKDİTK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

SELEK, Sabahattin, (2004), *Anadolu İhtilali*, C. I, Kastaş Yayınevi, İstanbul.

TANÖR, Bülent, (1992), *Türkiye’de Yerel Kongre İktidarları*, Afa Yayıncılık, İstanbul.

TANSEL, Selahattin, (1978), *Mondros’tan Mudanya’ya Kadar*, C. II, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

TBMM Albümü (1920–2010), C. I,II, TBMM Basın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010.

TEKELİ, İlhan – İLKİN, Selim, (1989), *Ege’deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı’na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, AKDİTK Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

TURAN, Şerafettin, (1985), *“Milli Mücadele Dönemindeki Kongreler Arasında Alaşehir Kongresi’nin Yeri”*, (Yayınlanmamış Makale), Ankara.

Yurt Ansiklopedisi, (1981), *“Manisa” Maddesi*, C. VIII, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.

Kaynak Kişiler

*Adı Soyadı: Galip Şahyar (Galip Bey’in torunu)

*Doğum Tarihi ve Yeri: 30.05.1950-Alaşehir.

*Anne Adı: Fatma Zehra Mualla Şahyar

*Baba Adı: Orhan Şahyar

*Mesleği ve Kariyeri: İnşaat Mühendisi, “1989–1994” yılları arasında Doğru Yol Partisi’nden Belediye Başkanlığı yapmıştır.

*Görüşme Tarihi ve Yeri: 23.05.2013-Alaşehir.

EKLER

Ek 1: 16-25 Ağustos 1919 “Alaşehir Kongresi”Delegeleri

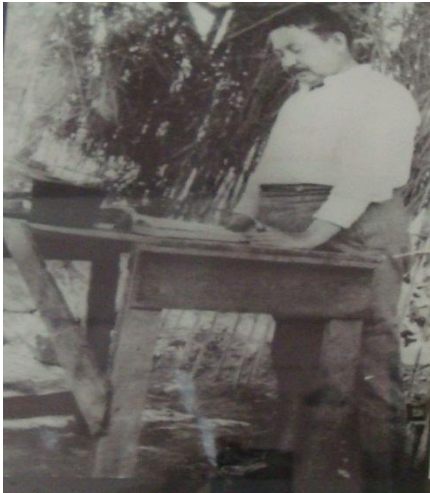

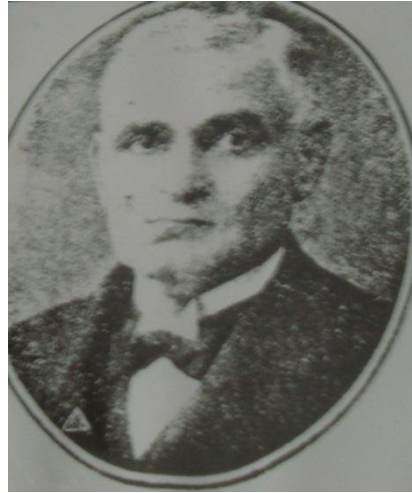
**Ek 2: Alaşehir Belediye Başkanı
Galip Bey**

**Ek 3: Alaşehir Kaymakamı
Bezmi Nusret Kaygusuz**

**Ek 4: Alaşehir Kuvayı Milliye
Kumandanı Hüseyin Paşazade
Mustafa Bey**

Ek 5: Mütevellizade Akif Bey

(*Resimler Alaşehir Kaymakamlığı panosundan alınmıştır.)